

voor het klassificeeren van de archief-eenheden onderling te zoeken? Trouwens, waarin zou men die kenmerken anders *kunnen* zoeken bij archief-eenheden, die automatisch, geheel buiten de werkzaamheid en het inzicht van den archivaris om, ontstaan zijn, zooals dit o.a. bij alle kantoorboeken het geval is? Wat is er gemeen aan alle posten, die een orderboek of een journaal bevat, anders dan dat zij ontstaan zijn op grond van gelijksoortige handelingen: het doen van bestellingen, respectievelijk op grond van eenzelfde regeling: het houden van een journaal?

Hoe zou men in een in vroeger tijden ontstaan archief orde kunnen brengen, zonder te zoeken naar de ontstaansgronden van de boeken, bundels, gevulde koffers en kisten, die men aantreft? Wie, die iets van piëteit gevoelt voor de getuigenissen van den arbeid van voorgeslachten, zal het aandurven, dat alles uit elkaar te rukken, te verstrooien, elke oorkonde, elke missieve op zichzelf beschouwend en een plaats aanwijzend in een systeem, waarvan de grondslag niets gemeen heeft met de ontstaansgeschiedenis van de te bewerken verzameling? Wie weet of niet later zal blijken, dat elders verwezen wordt naar een verzameling, die inmiddels verstoord is? Wie durft beweren, dat nummers en teekens op oude stukken voorkomend, bij hun ontstaan of eerste behandeling wellicht daarop geplaatst, van geen betekenis zijn, dat een tot eenheid verzameld aantal stukken feitelijk geen onderling verband heeft? Wie de ontstaansgrond niet kent van wat als eenheid wordt aangetroffen, kent ook het wezen van die eenheid niet, mist het eerst noodige om haar in een systematische rangschikking de juiste plaats te geven.

In een werk van recenten datum: *Ethel E. Scholfield* „Filing department operation and control” (1923) wordt zoo juist en raak gezegd: „Klassificatie is de wetenschap van groepeeren, „niet de wetenschap van verdeelen”.

Een korte samenvatting van de tot zoo ver gegeven beschouwingen, voert tot deze stellingen:

1e. *Onder klassificatie van een archief is te verstaan het klassificeeren van de archief-eenheden, die uit den aard van het verrichten van handelingen en van het treffen van regelingen, ongezocht ontstaan.*

2e. *De gelijkheden en ongelijkheden, op grond waarvan de archief-eenheden bij haar klassificatie vereenigd en gescheiden worden, moeten gezocht worden in de handelingen en regelingen, welke haar ontstaansgronden zijn.*

(Wordt vervolgd)

H. HYMANS

DE INVLOED DER BELASTINGEN OP HET BEDRIJF

Slot

Het tweede punt de bronnentheorie en de compensatie. Laat ik beginnen naar voren te brengen, dat de bronnentheorie het laatstgenoemde bezwaar van *Smith* zoo ver mogelijk uit den weg gaat en er naar streeft, dat de belasting voldaan kan worden, wanneer men in het bezit is van de opbrengst en niet voldaan behoeft te worden, wanneer de bron opgehouden heeft te vloeien. Ik geloof, dat te veel vergeten wordt, dat dit inderdaad een zeer belangrijk voordeel is. Tegenwoordig wordt van alle kanten aangedrongen op het herstellen van den toestand onder de Bedrijfsbelasting, dat de belasting wordt geheven over het gemiddelde van 3 jaren. De Heer *Dijker* wil er 7, ja zelfs 10 jaar van maken. Het is inderdaad een groot bezwaar van de tegenwoordige regeling, dat een verliesjaar niet gecompenseerd wordt. Toch vrees ik, dat men door de tegenwoordige tijdsomstandigheden de bezwaren der oude regeling veel te licht telt. Volgens *Dijker* zou de belasting 1924/1925 berekend worden naar het gemiddelde van 1917, 1918, 1919, 1920, 1921, 1922 en 1923. Men zal mij toegeven, dat na compensatie van het verlies der laatste

drie jaren in de meeste gevallen nog een heel behoorlijke aanslag zou overblijven (De marken- en speculatieverliezen komen niet in mindering!) terwijl daarentegen in 1919/1920 de belasting berekend zou zijn over de jaren 1912/1918 dus over een voor dien tijd zeer laag bedrag. De klachten over het aannemen van het gemiddelde van 3 jaar waren in Engeland dan ook bijna even algemeen, als hier de klachten, dat men die regeling afgeschaft had.

Een ander voordeel is, dat de belasting wegens inkomsten uit vermogen daardoor buitengewoon goed kan aansluiten aan de vermogensbelasting, daar men daarvoor een specificatie noodig heeft van de verschillende onderdeelen van het vermogen en meestal bekend is, wat deze in het vorige jaar hebben opgeleverd. Men moet niet vergeten, dat het voor den bezitter van een groot effectenbezit evenzeer lastig is, indien hij niet geregeld de rente der aangekochte en verkochte fondsen afzonderlijk boekt, op te maken hoeveel hij aan rente in het afgelopen jaar heeft genoten.

Hier staat tegenover een bijzonder groot nadeel en dat is hare algeheele onbegrijpelijkheid voor het niet deskundig publiek. Hierdoor wordt groote wrevel gewekt bij die belastingplichtigen waarvoor zij ongunstig werkt. Daarbij vraagt zij een inzicht in de bedoeling der wet, dat al zeer onwaarschijnlijk verkregen kan worden uit de op het biljet gegeven inlichtingen. Het gevolg is in vele gevallen een gruwelijke last voor de belastingplichtigen. Een juiste aangifte te doen voor iemand met een belangrijke effectenportefeuille en belangrijk bedrag uitstaande aan hypotheeken soms met, dan weer zonder, tusschentijdsehe, soms met annuïteitsaflossingen is werkelijk bijna niet doenlijk. Het is duidelijk, dat de aangifte en de controle aanleiding geven tot tal van misverstanden, onjuistheden en geharrewar over en weer. Bij de tegenwoordige regeling gaat het voordeel, van de aansluiting aan de vermogensbelasting dan ook geheel te loor.

Ook op een ander punt veroorzaakt de toepassing van de wet misverstand en wel door het door de Hooge Raad gemaakte onderscheid tusschen het vaste en vlottende kapitaal in de onderneming. Hierdoor worden de kapitaalwinsten en verliezen anders beoordeeld dan de gewone bedrijfsresultaten. Deze splitting moge in het systeem van de wet passen, indien men opbrengst uit beroep of bedrijf interpreteert als opbrengst van vermogen belegd in het bedrijf, logisch is zij niet, indien men uitgaat van de werkzaamheid als ondernemer. Ook hier zijn de gevolgen, als bij de toepassing van de bronnentheorie, veel misverstand en veel onnoodige moeite.

Op één belangrijk punt wil ik nog wijzen en wel op de kritiek, die van sommige zijden geoefend wordt op de wijze van invordering door te bepleiten het heffen van de belasting bij de bron, door haar te innen bij de werkgevers, inplaats van bij de loontrekkenden. Alles schijnt er voor te pleiten. De belasting wordt eerder ontvangen, gemakkelijker betaald, doordat ze geregeld wordt afgehouden. Aanslagen, reclames, enz. vervallen. Toch zijn de consequenties in werkelijkheid bijzonder gewichtig. Daarmede toch vervalt voor de loontrekkers de persoonlijke belasting. Men voelt de belasting niet meer als bijdrage in de lasten der gemeenschap, maar als een aftrek van het loon. Een belastingverhoging wordt dus een loonsverlaging, die men veel eerder tracht af te wentelen op het bedrijf dan thans. Het resultaat hiervan is weer de daarmee gepaard gaande stoornissen. Verder verdwijnt het verband, dat thans gelegd wordt met de draagkracht van de belastingplichtigen. Kinderaftrek wordt onmogelijk, accumulatie van inkomen uit verschillende bronnen wordt niet getroffen. Kortom: de eerste stap is gezet op den weg tot afschaffing van de progressie der I.B. en de belasting naar draagkracht.

Ten slotte rijst de vraag, is de functie, die de wet D. & T. B., voor zoover zij geen betrekking heeft op ondernemingen, voor wie de N.V. vorm werkelijk de bedrijfsvorm is, ontegenzeggelijk in het systeem onzer belastingwetgeving vervult, n.l., zooals de Heer Dijker het noemde, die van veiligheidsklep voor de I.B., gewenscht.

Dat zij die functie ook werkelijk vervult kan m.i. moeilijk geloofwaardig worden. Ik geef toe, dat in verschillende gevallen de fiscale redenen niet de eenige, zelfs niet de voornaamste redenen voor de oprichting eener N. V. zijn, maar ik wil dan toch vragen is het gewenscht, dat het van een ondernemingsvorm, waarvan in de meeste gevallen absoluut vaststaat, dat het niet meer dan een vorm is, afhangt, of compensatie van winst zal plaats hebben, of niet, of belasting zal worden geheven van de uitgekeerde winst, of van het inkomen, en natuurlijk ook of de belasting bedraagt $x\%$ van het inkomen uit die zaak of $x\% + 9.15\%$ van het bedrag, wat aan de N.V. wordt onttrokken.

Het is logisch, dat men geen N.V. opricht uit fiscaal oogpunt om meer belastingen te betalen, dus is de N.V. niet dienstig als de gemaakte winsten gelijkmatig zijn en slechts even voldoende om de privé verteringen te bestrijden. Het is duidelijk, dat, indien men een uitweg noodig acht om te komen tot compensatie van de wisselvallige winsten in de verschillende jaren voor de berekening van de belasting, er veel eenvoudigere bestaan dan het openlaten van deze veiligheidsklep.

Blijft dus het geval, dat men de kapitaalvorming in of door het bedrijf niet wil belemmeren en dus de daartoe bestemde winsten vrij laat, door alleen de uitdeelingen te belasten. De conclusie moet dan toch zijn, dat eene algemeene toepassing in het systeem eener belasting naar draagkracht groote nadelen met zich brengt, daar ook de Staat er niet anders aan toe is, als elke particulier en elke zaak en evenmin zijn gewone periodieke uitgaven betalen kan met gelden, die hem hoogstens in de verre toekomst zullen toevallen, terwijl juist de grootste inkomsten, dus de hoogste aanslagen uit het bedrijfsleven voortkomen.

Daarbij komt, dat, indien bij liquidatie of om andere reden de gekweekte reserves tot uitdeeling komen, zeer groote bedragen aan belasting verschuldigd zijn, bedragen, die natuurlijk dan moeilijk gerealiseerd kunnen worden, zoodat ook dan tegen den hierboven aangehaalden regel van Smith, dat de belasting zoo gemakkelijk mogelijk moet kunnen worden betaald, wordt gezondigd.

Tevens is het duidelijk, dat, als het in die omstandigheden op betalen aankomt, allerlei uitwegen à la Wilton gezocht worden, om aan betaling van die groote bedragen te ontkomen.

De Heer Dijker betoogt wel, dat in het geval Wilton niet de D. & T. B. ontgaan werd, doch de I. B.; dit is slechts gedeeltelijk waar. Door niet-belasting van de niet uitgekeerde winst, werd het mogelijk, de I. B. te ontgaan.

In hoeverre het wetsontwerp tot richtige heffing kans heeft aangenomen te worden en of het dan effect zal sorteren, zal weldra blijken. Een groot bezwaar is ongetwijfeld, het ontstaan eener steeds ongewenschte rechtsonzekerheid. Ik geloof echter niet, dat men zoo ver mag gaan te zeggen, dat deze wetswijziging onze belasting wetgeving een arbitrair karakter zou geven. Het spreekt van zelf, dat als men tracht de belasting te ontgaan, zij het dan op wettelijk geoorloofde wijze, men de risico loopt, dat een klein gebrek in de uitvoering den opzet doet mislukken. Dit is niet te vermijden, welke regeling men ook kiest, evenals het niet te vermijden zal zijn, dat, bij de tegenwoordige hoge belastingen, steeds middelen gezocht zullen worden om ze te ontgaan. Even goed kan men zeggen, dat de rechtspraak arbitrair werkt, doordat de eene moordenaar vrij komt, de andere veroordeeld wordt, De ellende, die ons voorgespiegeld wordt van door

den fiscus dan eens wel, dan weer niet erkende N.V.'s zal nog wel los loopen. Wil deze wetswijziging effectief zijn, dan zal ze voornamelijk preventief moeten werken, en daarbij komt, dat een N.V. nog liechter geliquideerd is, dan opgericht. Ik geloof dan ook, dat men nog geen weeshuis heeft te bouwen voor de kinderen, over wier lot Mr. Russel zich in de „Naamlooze Vennootschap” ongerust maakt, als zijne geboren uit een huwelijk op grond van de Wet tot richtige heffing door den fiscus niet erkend.

Bij de besprekingen van dit ontwerp is van verschillende zijden aanbevolen de Engelsehe regeling, waarbij bepaald is, dat de gereserveerde winsten onbelast blijven, mits de reserveeringen niet onevenredig groot worden in vergelijking met de kapitaalsbehoefte van het bedrijf. Hoe men kan opzien tegen den omslag en ambtenaarsbemoelingen, die een winstbelasting ontegenzeggelijk meebrengt en dan zulk een methode kan aanbevelen, is mij niet duidelijk geworden. Ik kan het niet anders zien, dan dat in dat geval de fiscus naast de winst, bovendien ook nog de liquiditeit der onderneming zal moeten beoordeelen.

Ik vrees zeer sterk, dat de belastingplichtigen bij de tegenwoordige hoge heffingen, gedreven in hun zucht om deze te ontgaan, den wetgever praktisch zullen dwingen tot invoering eener winstbelasting voor de Naamlooze Vennootschappen.

Veel interessanter nog lijkt het mij, eens na te gaan welke invloed de belastingwetgeving heeft op het economisch en het bedrijfsleven zelf. Een punt, dat bijzonder de aandacht heeft getrokken is de vraag, of de kapitaalvorming door de hoge belastingen wordt bedreigd, ja of neen. Waar dit onderwerp een punt van bespreking is geweest bij de vereeniging voor de Staathuishoudkunde met als prae-adviseurs de Heeren Prof. Treub en F. M. Wibaut kan deze kwestie gevoegelijk hier blijven rusten, te meer, waar de beoordeeling noodwendig eene zeer subjectieve blijft.

Een ander niet minder geliefd strijdpunt wordt gevormd door de politiek der invoerrechten. Ik meen niet het probleem der prohibitief beschermende rechten, maar de nevenverschijnselen van de z.g. fiscale heffingen, die niet gepaard gaan met accijnzen op de binnenlandsche productie. Heft men invoerrechten op wollen stoffen of op schoenen, dan wordt tegelijkertijd de binnenlandsche producent beschermd, daar de marge tusschen zijn product en dat van den buitenlandschen concurrent groter is geworden. Het gevolg hiervan is, dat indien de binnenlandsche productie niet in de geheele behoefte voorziet, deze die marge op haar product kan leggen. Is de binnenlandsche markt niet groot genoeg voor de interne productie, dan wordt echter alleen de buitenlandsche concurrentie minder, maar blijft de invloed van de binnenlandsche onverzwakt en zal het dubieus zijn of er verandering zal komen in de marktpositie.

Ook de accijnzen hebben een erkend grooten invloed op het sociale leven. In de vorige eeuw kwam deze tot uiting in den strijd tegen de zeepaccijns en in de laatste jaren is de verhooging van den accijns op den sterken drank, vooral de laatste verdubbeling een sterk sprekend voorbeeld. Hierdoor toch verminderde het gebruik dusdanig, dat de bestaande prijs-overeenkomst niet meer te houden bleek en de industrie in verbazend kratielen toestand geraakte. Tevens echter veroorzaakte de enorm hoge accijns een groote toename van den smokkelhandel en de clandestiene productie, waardoor de toestand nog verergerd werd. Dat onder die omstandigheden de rentelast buitengewoon zwaar drukt op de bedrijven, die, behalve last buitengewoon zwaar drukt op de bona-fide bedrijven, die, behalve de productiekosten, ook de accijnzen te financieren hebben, is te begrijpen.

mogen verwachten van de tabaksbelasting in haren tegenwoordigen vorm. De voornaamste reden van het verzet tegen het belasten van de tabak bij de groothandel en het bepleiten eener banderolle-belasting, was de bestrijding van de huisindustrie. Deze leverde in de sigarenindustrie een niet onbelangrijk deel der productie en had behalve de slechte toestanden, die bij huiswerkers heerschten, als gevolg, dat de marktpositie van de industrie steeds bedreigd was. Hieraan hoopte men door de bepalingen van de wet, die o.a. een scheiding voorschreven van de woning en de werkplaats een einde te maken, daar uiteraard bij dergelijke voorschriften eene huisindustrie van enige beteekenis onmogelijk werd. Tot nu toe echter bleek het onmogelijk de volle scherpte der wet op de huisindustrie toe te passen, daartoe bleek hare positie te sterk, zoodat de termijn, waarop de overgangsbepalingen zouden ophouden, herhaaldelijk en ook weer in de laatste maanden tot een nadere uiterste termijn is verlengd.

Merkwaardig is dus, dat hier de invoering van den accijns door de sigarenfabrikanten aangegrepen werd om gemakkelijker tot een prijsvereenkomst te kunnen komen, terwijl de verhooging van den alcoholaccijns juist aanleiding gaf tot de verbreking der bestaande prijsregeling.

Van grotere beteekenis dan oppervlakkig lijken zou, kan ook de belastingheffing op motorrijwielen zijn en wel in verschillende opzichten. Eerstens wat betreft de richting in de automobiel-industrie. Welke maatstaf ook voor de belasting wordt aangenomen, hetzij het aantal paardekrachten, hetzij de aard van de banden, het is duidelijk, dat er een grotere vraag zal ontstaan naar die wagens, waarvoor de minste belasting is verschuldigd.

Belangrijker echter kan de invloed eener zware belasting zijn onverschillig, of ze geheven wordt als verteringsbelasting, of als weggeld, doordat ze het gebruik van de auto's, vrachtauto's en autobussen noodwendig zal belemmeren. Het gevolg daarvan moet zijn, dat de kans groot is, dat de afgelegen plattelandplaatsen minder gemakkelijk uit hun isolement verlost worden, dan door de invoering der motorbussen mogelijk leek, dat de vestiging daar belemmerd blijft, de tegenstelling tusschen stad en land niet verandert en het bedrijfsleven op het platteland zijn geïsoleerd karakter blijft behouden.

Het is aan den eenen kant volkomen natuurlijk, dat men de automobilisten wil laten bijdragen in de kosten van den weg, die zij gebruiken, neen in hooge mate verbruiken, te meer, daar het optreden van velen hunner niet bijgedragen heeft tot hun populariteit. Het gevaar is echter niet denkbeeldig, de slechte wegen met tollén bezet bewijzen het, dat de inkomsten No. 1 worden en het onderhoud No. 2 niet alleen, maar dat bovendien de belasting ontaardt in eene kortzichtige bescherming van andere vervoermiddelen, die last hadden van hunne concurrentie, gelijk blijkt uit dalende vrachtcijfers van spoorwegen, verdwijnen van tramwegen en minder vervoer van stadstramnen.

Dan immers wordt het resultaat een belemmering van de ontwikkeling van de motorische kracht en een onderschatting van den grooten invloed, die deze, en werkelijk niet alleen op vervoergebied, nog kan hebben.

De Registratie, zegelrechten hebben weinig invloed door het kleine bedrag en oppervlakkig ook de overgangsrechten bij den verkoop van vast goed, daar deze rechten gewoonlijk geen rol spelen tegenover het belang, dat bij den koop en verkoop aanwezig is. Toch moet men met deze conclusie voorzichtig zijn, daar mutatie-rechten hoog genoeg zijn, vooral gepaard met de registratierechten bij het sluiten van een hypotheek, om te beletten, dat vast goed zonder bepaalde noodzaak wordt verhandeld. Zeker zou, indien ook de vaste goederen vrij van rechten

overgedragen konden worden, de handel er in sterk toenemen, waardoor ook de waarde aan vastheid zou winnen en waardoor men bij koop of verkoop niet zoo afhankelijk zou zijn van de toevallige machtspositie van koper of verkooper, zooals dat tegenwoordig het geval is, een onzekerheid, die in vele gevallen buitengewoon belemmerend op het bedrijfsleven werkt.

Zeer merkwaardig is het dat in de discussies over de zware belastingen de algemeene aandacht in zoo sterke mate geconcentreerd wordt op de Rijksbelastingen en het Rijksbudget en aan de Gemeente belastingen bijna geen aandacht wordt gewijd. Geheel ten onrechte. Een gemeente, die zich respecteert, heft minstens evenveel belasting, als het Rijk en het is een kleinigheid, waar men pas in den laatsten tijd erg in gaat krijgen, als een gemeente haar heffing, hetzij met 50, hetzij met 100 % verhoogt. Hoe langer hoe grooter wordt het aantal der gemeenten, waar de belasting buitensporig hoog is. Hieraan is een tweeledig gevaar verbonden. Het eerste is, dat, waar de bepaling van het vermenigvuldigingscijfer elk jaar opnieuw geschied, het tegenwoordige tarief in de jaren van malaise voldoende moet zijn om de begroting tenminste ongeveer sluitend te krijgen, bij het minste herstel overschotten op de rekening moeten ontstaan, die den indruk wekken, dat de middelen aanwezig zijn voor grotere uitgaven, waardoor de druk der belastingen niet alleen niet vermindert, maar de aan de kapitaalvormig onttrokken gelden, besteed worden aan niet bepaald noodige verbeteringen.

Het tweede en zeker niet minder groote gevaar is, dat juist door die hooge belastingen niet alleen die van de onderneming zelf, maar ook die van het aan haar verbonden personeel, ondernemingen deze plaatsen zullen trachten te vermijden en er naar zullen streven eventuele uitbreidingen in andere richting te leiden, terwijl de daar gevestigde op den duur veel last krijgen van concurrentie van bedrijven in plaatsen gevestigd met minder drukkende belastingen.

Dit punt is vooral belangrijk in plaatsen, zooals er velen zijn, en dat zijn thans werkelijk niet in de eerste plaats de groote steden, waar een groote arbeidersbevolking aanwezig is en veel werkloosheid heerscht, bijv. in sommige veenkolonies. In vroeger jaren ontstonden daar de industrieën, dank zij de lage loonen waardoor er werk kwam en daardoor opleving. Het is duidelijk, dat in die gevallen de zware belastingen, die daar dus bovenmatig drukken op de lagere en middelmatige inkomens een dergelijke oplossing van de noodtoestand, waarin die bevolking verkeert, zeer belemmeren.

Dat de belastingen ook hun invloed doen gelden op de bedrijven zelf, is van zelfsprekend. Hierboven werden al verschillende gereleveerd.

Op den bedrijfsvorm, of misschien beter gezegd op den ondernemingsvorm zeer zeker. In zeer vele gevallen is de N.V. vorm veel meer een fiscaal dan een typisch economisch verschijnsel. Niet alleen de D. & T. B. werkt in die richting, maar ook, zij het in mindere mate, de overgangsrechten. Ik behoef maar te verwijzen naar de talloze Bouwmaatschappijtjes.

Hierboven heb ik het bezwaar uiteengezet van de oprichting van N.V.'s uit een fiscaal oogpunt, wat betreft de belastingregeling. Echter lijkt het mij een volkomen juist opmerking van Prof. *Polak* bij het debat op den Accountantsdag, dat het onmogelijk goed kan zijn, indien de ondernemingsvorm niet aansluit aan den bedrijfsvorm, dit te meer niet, omdat het voordeel van dien vorm zoo dikwijls overzchat wordt en het dikwijls blijkt, dat het oprichten van een N.V. slechts een verschuiven van de moeilijkheid ten gevolge heeft. De Heer *Dijker* geeft er zulk een mooi voorbeeld van, waar hij op blz. 65 de heffing van een groot bedrag aan successie-belasting bespreekt. Hij zegt daar,

dat de vorming van een N.V. de nadeelige gevolgen, welke de plotselinge heffing van een groot bedrag voor de onderneming kan hebben, wegneemt. Ik vraag mij af hoe toch? De ontvanger van Successie neemt toch geen genoegen met de waardeering van de aandelen in eene familie-vennootschap tegen pari? Het bedrag vermindert dus niet. En betaald moet de belasting worden en aandelen accepteert men niet. Men zal het bedrag dus moeten losmaken uit de liquide middelen, evenals men het doet zonder N.V., of men zal het geld bij de Bank moeten opnemen, juist als zonder N.V. Hetgeen men echter op den koop toe te accepteren heeft, is een zeer gewrongen constructie van eredietsgeving, het borg blijven door de N.V. voor particuliere schulden, het verpanden van activa der N.V. voor de belastingsschuld der aandeelhouders enz. enz.

Het is erg aantrekkelijk eens nader in te gaan op de N.V. vorm, ik zou echter te veel afdwalen.

Een voordeel voor het bedrijf is zeer zeker, dat het de kapitaalvorming in het bedrijf bevordert, ten eerste, omdat de bedragen der anders verschuldigde belasting over de gemaakte winst thans in het bedrijf blijven, bedragen, die bij groote winsten zeker de moeite waard kunnen zijn. Veel grooter is echter de indirecte invloed, daar de heffing op het oogmerk van uitkeering der winsten ten gevolge heeft, dat men niet dan bij gebleken noodzaak, die gelden aan de zaak zal onttrekken.

Dit moge in verschillende gevallen een belangrijk voordeel zijn, er is echter een nadeel aan verbonden indien men *om fiscale redenen* niet tot uitkeering overgaat. In de eerste plaats zal overvloed van liquide middelen al zeer spoedig de steeds noodige controle op de uitgaven doen verslappen. Men vraagt zich nu eenmaal eerder af, of het geld, dat de een of andere maatregel zal kosten, wel rendabel zal zijn, indien men schraal bij kas is, dan wanneer het omgekeerde het geval is. De mededeelingen in talrijke jaarverslagen aangaande doorgevoerde zuinigheidsmaatregelen spreken er van, even zoo goed als de begrotingsdebatten en de aanstelling van bezuinigingsinspecteurs. Tevens blijkt daaruit, dat het lang niet gemakkelijk is, vergaande bezuinigingen in te voeren. Hoewel deze bezwaren van te ruime middelen niet te onderschatten zijn, is er nog een grooter gevaar, n.l. dat men de bedragen der in de zaak gebleven winsten in het bedrijf niet renteloos wil laten, dus naar middelen zoekt ze productief te maken. Het gevolg is zeer vaak, dat de zaken buitensporig worden uitgebreid. Of wel men interesseert zich gemakkelijk in zuster-ondernemingen, of in zaken, verwant aan het eigen bedrijf. De geschiedenis der laatste jaren heeft wel zeer duidelijk aangetoond, dat en de ongezonde expansie en het te lichtvaardig uitzetten van zijn kapitaal in andere, allicht min of meer riskante ondernemingen, in vele gevallen leidt tot groote verliezen en allerminst kapitaalvormend werken.

Naast de steeds bepleite besparing in het bedrijf, teneinde kapitaalvorming te bevorderen, verdient het bovenstaande zeker overweging. Ik behoef, geloof ik, niet te betoogen, dat de belastingen hoog genoeg zijn, om een dergelijke ongezonde accumulatie van kapitaal te weer brengen. Van huis uit is een ondernemer geneigd, al het kapitaal, waarover hij maar kan beschikken, in zijn zaak te steken, hoeveel te meer, als het onttrekken van de gemaakte winsten het directe gevolg heeft, dat hij 35 % daarvan aan den fiscus moet afstaan.

Behalve dat de Naamlooze Vennootschapsvorm bevordert wordt door de tegenwoordige belastingregeling, geldt dit ook voor de Coöperatieve Vereenigingen. In de bepalingen daarop betrekking hebbende, bemerkt men duidelijk een streven om de productie- en inkoop-coöperaties zooveel mogelijk te bevorderen, een streven, dat terecht, of ten onrechte niet alleen in de belasting maatregelen tot uiting komt.

Ik ben mij bewust, dat het onderwerp met deze enkele opmerkingen nog allerminst is uitgeput, ik wil slechts wijzen op den invloed, die invoerrechten hebben op het oprichten van fabrieken over, of binnen de grens, het betrekken van grondstoffen ruw, of als halfproduct, de richting van de kapitaals-investering in binnenlandsche ondernemingen, of in buitenlandsche beleggingen enz. enz.

Een punt wil ik echter nog speciaal memorereen en wel de scherpere controle door de belastingadministratie op de resultaten der ondernemingen. Deze brengt ontegenzeggelijk veel last mede voor de belastingplichtigen, want al is, sinds de Oorlogswinst belasting achter den rug ligt, een belasting onderzoek wel vereenvoudigd en vooral minder omvangrijk geworden nu het zich maar beperkt tot de resultaten van één jaar, in plaats van over verschillende, zooals toen bijna steeds het geval was, een accountantsonderzoek kost nog steeds veel tijd van de administratieve leiding.

De scherpere controle heeft echter ook een invloed gehad, die eveneens van groot belang en voor de bedrijven, en voor ons accountants, is, ik meen den invloed van de administratie.

Dat op het oogenblik in de kleinste negorijen tabellarische en niet tabellarische kantoorboeken van allerlei aard verkrijgbaar zijn, is zeker niet in de laatste plaats te danken aan den fiscus. Ik noem dit een voordeel voor het bedrijf. Ik ben mij volkomen bewust, dat men goed doet een niet al te groote waarde te hechten aan eene administratie voor de belasting. Het is dikwijls duidelijk te bemerken, voor welk doel ze aangelegd werden. Het is ook wel eens evident, zondatdat het is aan te toonen. Het is ook waar, dat de vorm veelal van dien aard is, dat het beeld, dat ze van de zaak geeft niet steeds even helder is, ook wel heelmaal niet helder, maar toch, al administrerende komt men tot verder boekhouden en ten slotte bemerkt men dan wel, dat het voeren eener administratie wel van belang is voor het verkrijgen van een inzicht in het eigen bedrijf, dat men tot dusver miste. Helaas is de kwaliteit van de administratie dikwijls, ook in gevallen, waarin men dit niet zou verwachten, nog buitengewoon slecht. Toch bespeurt men over het algemeen wel vooruitgang. In vele gevallen bemerkt men, dat zij allengs verbeterd wordt.

Het is te hopen, dat het vraagstuk hoe men kleinere zaken een beter overzicht kan verschaffen over hun bedrijf eens ernstig aan de orde wordt gesteld. Zooals de toestand op het oogenblik is, wordt veel moeite besteed aan administraties, terwijl het resultaat niet evenredig is aan den daaraan besteedden tijd. Bij vele raadsliden van den middenstand gaat de zorg voor de *dubbele boekhouding*, dien voor de *administratie*, voor het *juist* verzamelen der gegevens, verre te boven.

Te veel wordt vergeten, dat ook uit de meest onvolledige en foutieve gegevens een sluitende dubbele boekhouding is te construeren, terwijl men veelal niet eens begrijpt, dat de fiscus dan aan zulk een boekhouding geen waarde hecht. In plaats dan terug te komen van de dwalingen zijns weegs, wendt men zich in dergelijke gevallen liever tot kamerleden, met het verzoek een vraag te willen stellen, of lucht men zijn hart in de pers.

Ik geloof met den Heer *Dijker*, dat de wettelijke regeling van het accountantswezen, waardoor de talrijke kandidaten voor ons beroep gedwongen zullen worden niet in de eerste plaats te grijpen naar den hamer en een paar spijkers en een mooi gemailleerd bord, maar naar boeken, door welker bestudeering ze ongetwijfeld tot de conclusie zullen komen, dat ze nog wel eenige jaren kunnen gaan studeren, eer ze zich uitvegen als administratief leidsman, een belangrijke stap zou zijn op den weg, die leidt tot betere toestanden in de administratie van het bedrijfsleven in Nederland; betere toestanden, ik behoef het

niet te releveeren, die zeker weer hun invloed op het bedrijfsleven zelf zullen doen gelden.

J. H. HAGEMAN

BESLECHTE GESCHILLEN

Red. Mr. A. E. J. NYSINGH

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

DECHARGE VAN DIRECTEUREN VAN NAAMLOOZE VENNOOTSCHAPPEN

Onder den titel: Aansprakelijkheid en décharge van Directeuren van Naamlooze Vennootschappen heeft Prof. Mr. E. M. Meijers op den vijftienden accountantsdag een rede gehouden waarin hij verschillende vragen, die zich in verband met de genoemde punten voordoen, heeft uiteengezet en besproken. Men vindt het verslag van deze rede in den eersten jaargang van dit maandblad, blz. 23 e.v.

De beslissing in de bekende zaak van de N.V. Perlak Petroleum Maatschappij te Amsterdam, tegen haren vroegeren directeur E. Deen was toen reeds gevallen en werd door Prof. Meijers dan ook aan een nader onderzoek onderworpen.

Nog niet beslist was de procedure van de Curatoren in het faillissement der N.V. de Zuid-Hollandsche Credietvereniging te 's-Gravenhage tegen den directeur dier vennootschap W. J. J. A. Truffino. Ook in deze laatste procedure heeft zich de vraag voorgedaan welke de kracht en beteekenis is eener verleende décharge.

Deze beslissing is sedert dien gevallen en wel bij arrest van den Hoogen Raad van 20 Juni 1924. Het loont de moeite er een oogenblik bij te blijven stilstaan en te onderzoeken of zich in die procedure nog nieuwe gezichtspunten hebben voorgedaan en in hoeverre het standpunt van de rechterlijke macht hetzelfde is gebleven als in de zaak *Perlak-Deen*.

Vooraf moge een korte samenvatting gaan:

Tusschen een Naamlooze Vennootschap en haren directeur bestaat een contractuele verhouding, een arbeidscontract; de directeur is arbeider in haar dienst, en als zoodanig gehouden, de verplichtingen, welke de Wet, de statuten of de bijzondere bepalingen van zijn contract hem opleggen, na te komen en wel „behoorlijk” na te komen. Voor richtige nakoming staat hij in; bij niet-nakoming of niet behoorlijke nakoming (wan praestatie) is hij schadeplichtig.

De Naamlooze Vennootschap kan dan van hem vorderen vergoeding der schade, door haar geleden tengevolge van zijn wanpraestatie, welke zich kan voordoen in den vorm van positieve overtreding van bepalingen uit arbeidscontract of statuten, maar ook in den vorm van niet-behoorlijke, niet richtige uitvoering van de hem opgedragen taak (onvoldoende beleid, z.g. kunst-fouten).

De hier bedoelde aansprakelijkheid bestaat tegenover de Naamlooze Vennootschap.

Deze kan in den regel vrijelijk beoordeelen, in hoeverre zij zich met het gevoerde beheer kan vereenigen, in hoeverre zij het beleid van den directeur afkeurt.

Keurt zij het beleid goed, of verklaart zij zich er mede te kunnen vereenigen, dan vervalt iedere aanspraak op schadevergoeding; zij ontlast (déchargeert) den directeur van zijn aansprakelijkheid voor het gevoerd beheer.

Twee vragen zijn thans aan de orde.

De eerste is: hoever strekt een gegeven décharge?

De tweede: kan een Naamlooze Vennootschap vrijelijk décharge verleenen?

Wij beginnen met de eerste vraag: hoever strekt de werking

eener décharge; de werking zelf — ontlasting, kwijtschelding van aansprakelijkheid — wordt niet betwist en is ook niet betwistbaar.

Uit den aard der zaak kan een décharge al naar gelang van de omstandigheden algemeen of beperkt verleend worden; doch in de praktijk is zij ruim; in de zaak *Perlak-Deen* vloeyde zij voort uit de goedkeuring van de balans en winst- en verliesrekening, en omvatte zij volgens artikel 18 der statuten „de handelingen van den directeur in het afgelopen jaar”. En zoo is het in de meeste gevallen, de décharge wordt gegeven voor het geheel van handelingen uit een afgelopen jaar.

De Rechtbank besliste echter dat het ontslag van aansprakelijkheid, hetwelk volgt uit de goedkeuring van zekere stukken, niet verder strekt dan voor datgene wat uit die stukken blijkt.

Tegen dit beginsel heeft Prof. Meijers bezwaar aangevoerd; volgens hem is het te algemeen en daarom onjuist; de décharge zou niet moeten gelden voor punten, die verzwegen of onwaar zijn, terwijl de verplichting bestond, omtrent die punten mededeeling te doen.

Wij mogen dit bezwaar thans laten rusten en volstaan met het in herinnering te brengen.

Waar de Wet nergens een speciale bepaling omtrent kracht of omvang eener verleende décharge bevat, kon door een dergelijke beslissing als de Rechtbank gegeven had, de wet ook moeilijk geschonden zijn; zoo moest het cassatieberoep *Deen* dan ook verworpen worden, omdat geen wetsartikel, en met name niet artikel 1374 van het Burgerlijk Wetboek, bepalende, dat overeenkomsten te goeder trouw moeten worden ten uitvoer gelegd, zich verzet tegen de leer, dat de strekking der décharge, welke onmiddellijk uit de goedkeuring van bepaalde stukken voortvloeit, door den inhoud dier stukken wordt bepaald.

In de procedure ingesteld door de curatoren in het faillissement der Zuid-Hollandsche Credietvereniging, lag de zaak anders; daar was de décharge niet verbonden aan goedkeuring van de balans en winst- en verliesrekening, doch beriep de directeur er zich op, dat hem telken jare door de algemeene vergadering uitdrukkelijk décharge voor zijn beheer over het afgelopen jaar was verleend.

Kon de Rechtbank dus in de zaak *Perlak-Deen* zeggen: ontslag van aansprakelijkheid door goedkeuring van stukken omvat niet meer dan wat uit die stukken blijkt, hier kon zij dat niet doen: er werd een beroep gedaan op een uitdrukkelijk verleende, algemeene décharge.

Het ging in deze procedure over de aansprakelijkheid volgens het verleenen van hoogere credieten aan bepaalde personen, dan statutair geoorloofd was.

De rechtbank heeft daarbij vastgesteld dat de overschrijding van het statutair crediet-maximum niet bleek uit de balansen en jaarverslagen en niet aan de algemeene vergaderingen was medegedeeld; dat de vergaderingen er ook niet over hebben gehandeld en dat de aandeelhouders geen reden hadden om die overschrijding te onderstellen en daarop niet verdacht hadden te zijn.

Rechtbank en Hof beslisten — en de Hooge Raad verwierp weder het ingestelde beroep in cassatie omdat de beslissing met geen enkel wetsartikel in strijd was, met name niet met het bovengenoemd artikel 1374 van het Burgerlijk Wetboek — dat onder deze omstandigheden, nu de gepleegde handelingen als verzwegen mochten worden verweten en werden verweten, de goede trouw, in acht te nemen bij de uitvoering der tusschen een naamlooze vennootschap en haar directeur bestaande overeenkomst medebrengt, dat deze laatste zich niet kan beroepen op een door de algemeene vergadering, zelfs uitdrukkelijk, verleende décharge.

Deze beslissing schijnt ons juistere dan die uit de *Perlak-*